

ГАЗЭТА ВЫХОДЗІЦЬ РАЗ У ТЫДЗЕНЬ — ЦАНА 30 П[illegible]

ВОРГАН БЕЛАРУСКАЙ НАЦЫЯНАЛЬНА-ВЫЗВОЛЬНАЙ ДУМКІ

DIE WEISSRUTHENISCHE ZEITUNG „BAĆKAUŠČYNA" („VATERLAND")

Herausgeber: Wladimir BORTNIK

Postadresse: Die Weissruthenische Zeitung „Baćkauščyna" („Das Vaterland"), (13 b) München 19, Schliessfach 69.

Druck: „LOGOS" Buchdruckerei u. Verl., G.m.b.H., München 19, Bodmerstr. 14

Цана: Нямеччына: на год — 14,— м.; 6 м-цаў — 7,50 м.; 3 м-цы — 4,25 м.; **ЗША і Канада:** на год — 8,— д.; 6 м-цаў — 4,50 д.; 3 м-цы — 2,50 д.; 1 нумар — 0,20 м. **Ангельшчына й Аўстралія:** 30 шыл.; 21 шыл.; 12 шыл.; 1 шыл **Бэльгія:** 210 фр.; 120 фр.; 75 фр.; 5 фр. **Францыя:** 800 фр.; 450 фр.; 250 фр.; 20 фр. **Аргентына:** 80 пэз.; 45 пэз.; 25 пэз.; 2 пэз. **Перасылка л[illegible]іцкай поштай каштуе падвойна. Падвойныя нумары каштуюць падвойна. Паадзіночныя нумары газэты разам з «Каласкамі» ўважаюцца за падвойныя.**

Банковае конто: Zeitung „Baćkauščyna", Kontó Nr. 357-125, Bay. Hypotheken- u. Wechselbank, München.

LE JOURNAL BIELORUSSIEN „LA PATRIE"

DIE WEISSRUTHENISCHE ZEITUNG „DAS VATERLAND"

THE WHITERUTHENIAN NEWSPAPER "THE FATHERLAND"

№ 26 (510) | Нядзеля, 3 ліпеня 1960 | ГОД ВЫДАНЬНЯ 14

Другі акт хрушчоўскай ігры

Савецкая дэлегацыя, а за ёй і прадстаўнікі дзяржаваў савецкага блёку раптоўна сарвалі 27-га чэрвеня канфэрэнцыю ў справе раззбраеньняў на 47-ым ейным паседжаньні. Савецкі дэлегат Зорын асьветчыў, што далейшыя нарады канфэрэнцыі ня маюць ніякага сэнсу, бо Захад ня хоча раззбраеньняў, і што дзеля гэтага справу раззбраеньняў Савецкі Саюз перанясе на чарговую сэсію Арганізацыі Задзіночаных Нацыяў. Злажыўшы гэтае асьветчаньне, савецкая дэлегацыя разам з дэлегацыямі сатэлітных краінаў апусьцілі залю паседжаньняў. У той-жа самы дзень 27-га чэрвеня савецкі дэлегат Царапкін прыгразіў зрывам другой канфэрэнцыі ў Жэневе, якая займаецца пытаньнем спыненьня дасьветчаньняў з атамным аружжам.

Гэты выпадак на Захадзе правільна расцэньваецца, як другі акт заплянаванай Саветамі новага курсу іхнай палітыкі ў дачыненьні да Захаду, першым актам якой было сарваньне Хрушчовам канфэрэнцыі на найвышэйшай узроўні ў Парыжы. І запраўды, сарваньне канфэрэнцыі ў справе раззбраеньняў зьяўляецца наступным этапам тэй самай палітыкі, якая прывяла й да зрыву канфэрэнцыі ў Парыжы. Правал гэтай другой канфэрэнцыі павінен канчальна пераканаць Захад, што новы курс савецкай палітыкі не зьяўляецца чымсьці часовым, пераходным і каньюнктуральным, выкліканым ціскам на Хрушчова сталінаўскай групы ў Крамлі й такім-жа ціскам камуністычнага Кітая, як некаторыя на Захадзе, асабліва ў Вялікабрытаніі стараліся камэнтаваць, але зьявішчам прынцыповым і на далёкую мэту заплянаваным.

Усё гэта лішні раз паказвае, што хрушчоўская канцэпцыя суіснаваньня была адно толькі ласай прынадай для Захаду, каб пры ейнай дапамозе абдурыць заходні сьвет і сьхіліць яго да аднабаковых уступак на карысьць Савецкага Саюзу. Пры гэтым савецкая каэгзыстэнцыйная прапаганда давала Савецкаму Саюзу не малыя выйгрышы як сярод даверлівага заходняга грамадзтва, гэтак і ў г. зв. нэўтральных краінах.

Варта тут прыпомніць, што да спатканьня на найвышэйшай узроўні Хрушчоў пасьлядоўна й настойліва імкнуўся яшчэ ад 1957 году. На працягу гэтых год спатканьне на найвышэйшай узроўні было адным із галоўных жаданьняў Хрушчова, які не шкадаваў абяцанак і запэўніваньняў, што такое спатканьне зможа разьвязаць найбольш спрэчныя пытаньні й зьліквідаваць міжнароднае напружаньне. І ня гледзячы на ўсё гэта, сам-жа Хрушчоў старпэдаваў гэтае спатканьне ў самым ягоным пачатку. Разьвязаць гэтую дзіўную загадку можна зусім проста, калі сабе ўсьведаміць, якія мэты хацеў дасягнуць Хрушчоў на гэтай канфэрэнцыі.

Парыская канфэрэнцыя мелася разьвязаць тыя пытаньні, якія зьяўляліся галоўнымі прычынамі міжнароднага напружаньня — пытаньне раззбраеньняў і пытаньне Нямеччыны ўлучна із справай заходняга Бэрліна. Хрушчоў меў надзею, што яму ўдасца паглыбіць у гэтых пытаньнях разыходжаньні між заходнімі партнэрамі й такім чынам вымусіць на іх танным коштам аднабаковыя ўступкі. Але перад канфэрэнцыяй пабачыў, што заходнія дзяржавы, узгодніўшы лінію свайго паступаньня, ня пойдуць на такія ўступкі й сьмела прыймуць усякі савецкі вызаў улучна з эвэнтуальнасьцю выбуху вайны із-за Бэрліна. Пры такой сытуацыі канфэрэнцыя на найвышэйшай узроўні перастала быць Саветам патрэбнай і з гледзішча прапагандовага было ім выгадней яе сарваць і ўсю віну за зрыў зваліць на Захад, чымся адбыць канфэрэнцыю без найменшага для іх выгрышу.

Зусім аналягічная заіснавала сытуацыя і ў пытаньні раззбраеньняў, якім займалася ад 15-га сакавіка жэнэўская канфэрэнцыя дзесяцёх дзяржаваў: ЗША, Вялікабрытаніі, Францыі, Італіі й Канады з аднаго боку і СССР, Польшчы, Чэхаславаччыны, Румыніі й Баўгарыі — з другога. Савецкі Саюз прыйшоў на гэтую канфэрэнцыю з праектам татальнага раззбраеньня, які быў высунуты Хрушчовам перад Задзіночанымі Нацыямі падчас ягонага побыту ў ЗША восеньню мінулага году. Гэты праект, некалькі разоў пазьней мадыфікаваны, прадбачваў такі працэс раззбраеньняў, пры катораым, ужо ў першых фазах яго ажыцьцяўленьня, павінна была-б моцна захістацца дасюлешняя раўнавага паміж Захадам і Ўсходам у галіне іхнага збройнага патэнцыялу на карысьць Савецкага Саюзу. Такое раззбраеньне ў практычным ягоным выніку здавала-б Захад на ласку й няласку Савецкага Саюзу, які ў сваю чаргу, выкарыстоўваючы сваю хоць-бы навет часовую вялікую перавагу, не паўстрымаўся-б перад рэалізацыяй сваей запаветнай мэты — апанаваньня цэлага сьвету.

Заходнія дзяржавы, наадварот, усьцяж выступалі з такімі праектамі раззбраеньняў, пры якіх гэтая раўнавага ўсьцяж захоўвалася-б у кажнай стадыі раззбраеньняў, што выключала-б такую магчымасьць для кажнага з праціўных блёкаў. Пры гэтым Захад узалежніваў сваю згоду на раззбраеньне ад дастатковай ягонай кантролі.

Пасьля доўгае валакіты й прапагандовага шуму Саветы напасьледак пераканаліся, што іхнага праекту раззбраеньняў, пры якім Саветы атрымалі-б успомненую збройную перавагу й змаглі-б у вадпаведны для іх мамэнт прадыктаваць сваю волю, Захад у ніякім выпадку ня прыйме. Дык для далейшае прапагандовае акцыі выгадней было Савецкаму Саюзу сарваць канфэрэнцыю й абвінаваціць за гэта Захад, чымся і тут астацца бязь ніякага выйграшу. Савецкі намер перанесьці справу раззбраеньняў на парадак дня сэсіі Задзіночаных Нацыяў дасьць ім шырокую нагоду для далейшае прапагандовае акцыі вакол гэтага жыцьцёва важнага пытаньня.

Такім чынам савецкае сарваньне абедзьвюх канфэрэнцыяў, якія гэтую каэгзыстэнцыю мелі канкрэтна замацаваць, і нябывалае завайстрэньне іхнага наступу супраць Захаду, галоўна і ў першую чаргу супраць Амэрыкі, зьяўляецца дастатковым пацьверджаньнем, чаго вартая была савецкая канцэпцыя мірнага суіснаваньня. Ня гледзячы на гэта, вядучыя заходнія палітыкі, дзяржаўныя мужы й бальшыня грамадзкай апініі на Захадзе, галоўна ў Вялікабрытаніі, усё-ж прыймалі гэтую канцэпцыю сурёзна, будучы абнадзеянымі, што Савецкі Саюз пад кіраўніцтвам Хрушчова шчыра жадае адпружаньня й мірнага сусінаваньня з Захадам. Дык сарваньне абедзьвюх канфэрэнцыяў, для чаго Захад ня даў ніякае істотнае прычыны, бясспрэчна будзе мець той добры вынік, што Захад напасьледак будзе змушаны пазбыцца зманлівых і шкодных для яго ілюзіяў аб добрых намерах Саветаў і грунтоўна зрэвідаваць сваю дасюлешнюю палітыку ў дачыненьні да Савецкага Саюзу.

Характэрным ёсьць факт, што крамлёўскія кіраўнікі, ня гледзячы на ўсю іхную абструкцыю й нябывалае завайстрэньне антызаходняга курсу, і далей дэклямуюць аб патрэбе каэгзыстэнцыі з Захадам і разьвязваньня мірным шляхам усіх супярэчных зь ім міжнародных пытаньняў. Гэты каэгзыстэнцыйны дурман, відаць, Саветам на столькі выгадны й надалей патрэбны, што галоўна із-за яго пайшлі на паглыбленьне ідэялягічных разыходжаньняў з камуністычным Кітаем, які, як ведама, зьяўляецца прынцыповым праціўнікам усякай каэгзыстэнцыі з капіталістычным сьветам і ўважае, што пакуль гіты сьвет існуе, вайна зь ім няўхільная. Гэта ўсё абазначае, што ў сваіх прапагандовых мэтах і ў далейшым будуць Саветы шырака выкарыстоўваць каэгзыстэнцыйныя лёзунгі.

Язэп Каранеўскі

Беларуская мова — аб'ект маскоўскага наступу

Перагортваючы старонкі беларускай савецкай прэсы, мы сустракаем там абвесткі аб прыёме студэнтаў ці кандыдатаў у асьпірантуру у розныя вышэйшыя навучальныя установы БССР. У бальшыні такіх абвестак падаюцца дысцыпліны, зь якіх жадаючыя прадаўжаюць навучаньне павінны здаваць уступныя экзамены.

Мы зьвяртаем увагу на гэтую справу таму, што тут выяўляецца, якое значэньне надае партыя веданьню беларускай мовы маладой беларускай інтэлігенцыяй. Што-ж выяўляецца? Звычайна, асобы, што жадаюць паступіць у той ці іншы інстытут БССР павінны здаваць экзамены з спэцыяльных дысцыплінаў, зь гісторыі партыі і **расейскай мовы і літаратуры. Экзамэны-ж зь беларускай мовы** вымагаюцца вельмі рэдка, а зь беларускай літаратуры — толькі ў вынятковых выпадках.

Тымчасам, выпускнікі вышэйшых школаў БССР ў бальшыні выпадкаў застаюцца на Беларусі, сярод беларускага насельніцтва. Нармальна разважаючы, здавалася-б, што і школьніцтва БССР усіх ступеняў павінна было-б быць накіраванае на тое, каб выпусканыя ім кадры інтэлігенцыі ў першую чаргу беззаганна валодалі сваёй роднай мовай, мовай народу, сярод якога яны маюць працаваць. Гэта — элемэнтарная лёгіка пры ўмовах сумленнага і справядлівага падыходу да справы народнае асьветы і справы свабоднага разьвіцьця нацыянальнай культуры таго ці іншага народу.

Што так павінна быць і што так быццам ёсьць у СССР — аб гэтым бальшавіцкая прапаганда бязупынна трубіць на ўсе чатыры бакі сьвету. На справе-ж, гэты прынцып Масква плянава парушае сабатуе, падпарадкоўваюы яго фактычным мэтам свае нацыянальнае палітыкі, якая ў моўнай галіне проста ськіваваная на абмежаваньне ўжытку і паступовую ліквідацыю нацыянальных моваў нерасейскіх народаў.

Гэтую бальшавіцкую палітыку савецкая прапаганда намагаецца прыкрываць шыльдай «дабраахвотнасьці»: народы, маўляў, самі гараць жаданьнем вывучаць расейскую мову і карыстацца ёй, як сваёй другой роднай мовай. Аднак такія бальшавіцкія цьверджаньні аб «дабраахвотнасьці» ўшчэнт разьбіваюцца хоць-бы тымі падзеямі, якія адбыліся ў некаторых саюзных рэспубліках СССР пасьля прыняцьця ведамага закону аб рэформе савецкага школьніцтва і аб якіх ужо паведамлялася ў «Бацькаўшчыне».

У БССР, як і ў астальных нерасейскіх рэспубліках, маскоўскія дырэктывы аб неабавязковасьці навучаньня роднай мовы былі прынятыя мясцовымі партыйнымі ворганамі без засьцярогаў, ня гледзячы на тое, што навет у партыйнай прэсе БССР зьмяшчаліся выказваньні, у якіх ставіліся адваротныя дамаганьні. Вытлумачыць гэта можна тым, што партыйная верхавіна магла прадбачваць, які лёс спаткае яе за абарону беларускай мовы і тым, што яна ў сваім асабовым складзе настолькі расейская або зрусыфікаваная, што для яе расейская мова запраўды зьяўляецца роднай мовай.

Для ілюстрацыі вынікаў гэтай русыфікатарскай палітыкі падамо некалькі сьвежых фактаў, што час-ад-часу пралазяць навет на старонкі беларускіх савецкіх газэтаў.

Перад намі «Літаратура і Мастацтва» з 27-га травеня гэтага году. На першай старонцы зьмешчаная карэспандэнцыя і фатаздымак з кніжнага кірмашу на Менскім падшыпнікавым заводзе. У карэспандэнцыі, між іншага, чытаем:

«Кідалася ў вочы і адсутнасьць беларускай мастацкай літаратуры. Былі, праўда, на кірмашы раманы «Глыбокая плынь» Шамякіна, «За годам год» Карпава, ды й тыя ў перакладзе на расейскую мову».

На апошняй старонцы гэтага-ж нумару газэты, у дапісцы студэнта пэдагагічнага інстытуту Б. Зінкевіча пад загалоўкам «Рэпэртуарныя агрэхі» гаворыцца аб прагаме народнай аркестры БССР, зь якой яна нядаўна выступіла ў Берасьці. Сваю дапіску студэнт Б. Зінькевіч канчае так:

«І ўсё-ж нельга не папракнуць кіраўнікоў аркестры за тое, што няма ў праграме ўрыўкаў з опэр і сымфоніяў беларускіх кампазытараў.

Добра чытае ўрыўкі з раману М. Шолахава «Яны змагаліся за Радзіму» і Б. Гарбатава «Данбас» канфэрансье А. Паніхін, але творы беларускіх паэтаў ён ня выконвае. А салістка аркестры Міля Карнілава навет народную песьню «Янка» сьпявае не на роднай мове.»

«... не на роднай ...», але-ж, напэўна, і не на кітайскай, а на расейскай.

Вось вам і народная аркестра БССР. Ад беларускага, як бачым, засталіся тут толькі цымбалы, некаторыя беларускія мэлёдыі і беларускія выканаўцы. Жывое беларускае слова тут ужо рэдкасьць. Але ўжо сам назоў ансамблю «народны аркестр БССР», а ня скажам, «Беларуская народная аркестра» высьвятлае вельмі шмат, і ў першую чаргу тое, што бальшавіцкі твор «БССР» да ўсяго беларускага і народнага ставіцца прыблізна з такой-жа пашанай, як і названая ягоным імём і дзеючая паводля ягоных інструкцыяў аркестра.

Такая аналёгія, нажаль, падыходзіць ня толькі да прыгаданай аркестры, але й да становішча ў кажнай іншай галіне культурнага і грамадзкага жыцьця ў БССР.

Маскоўскія стаўленікі на Беларусі без найменшага пачуцьця нацыянальнай годнасьці, калі ў каго-небудзь зь іх ёсьць грунт для такога пачуцьця, паслухмяна праводзяць маскоўскую русыфікатарскую лінію. Асуджаючы, хоць і штораз далей, то ўсё радзей, царскую русыфікатарскую палітыку на Беларусі, якая ўкаранавалася, як ведама, забаронай беларускага друкаванага слова і права карыстацца ім у школах, установах і

(Заканчэньне на 2-ой бач.)

Савецка-кітайская палеміка

На працягу апошніх тыдняў палітычныя й журналістычныя колы на Захадзе прыдавалі вялікую ўвагу палеміцы паміж Пэкінам і Масквой у некаторых пытаньнях камуністычнай ідэялёгіі, стратэгіі й тактыкі. Гэтая палеміка датычыць, у першую чаргу, пытаньня суіснаваньня паміж рознымі палітычнымі й сацыяльнымі сыстэмамі, інакш кажучы — паміж гэтак званым «сацыялізмам» і «капіталізмам», а таксама пытаньня раззбраеньня і мэтадаў пабудовы гэтак званага «камунізму» ў розных краінах «сацыялістычнага лягеру».

У папярэднім нумары «Бацькаўшчыны» П. Залужны ўжо пісаў на гэтую тэму ў сваім артыкуле «Цені на сонцы». Мы тут хочам спыніцца на гэтак званых савецка-кітайскіх разыходжаньнях у паглядах на справу суіснаваньня «сацыялізму» з «капіталізмам». Робім гэта таму, што ў міжчасе ў палеміцы на гэтую тэму зьявіліся новыя важныя акцэнты.

Спачатку прыгадаем некаторыя мамэнты гэтай палітыкі, каб шырэй пазнаёміцца зь ейным зьместам.

Мяркуючы зь нядаўніх выказваньняў сяброў кіраўніцтва кітайскай кампартыі, выглядала, што пэкінскі ўрад катэгарычна выступае супраць усякіх формаў суіснаваньня з Захадам і супраць выплываючай з гэтага суіснаваньня неабходнасьці раззбраеньня. Напрыклад, заступнік прэм'ера Дзяржаўнай рады камуністычнага Кітаю Лі Дін Жы заяўляў, што «суіснаваньне паміж камунізмам і капіталізмам немагчымае». Выступаючы на паседжаньн рады гэтак званай Сусьветнай фэдэрацыі прафсаюзаў у Пэкіне, сябра ЦК кітайскай кампартыі Лю Чан Шэнь гаварыў:

«Думка аб магчымасьці ажыцьцяўленьня поўнага раззбраеньня, пакуль існуе імпэрыялізм — нерэальная ілюзія», «толькі перамога сацыялістычнай рэвалюцыі ўва ўсім сьвеце можа забясьпечыць поўнае раззбраеньне».

Далей Лю Чан Шэнь зрабіў вельмі характэрнае сьцьверджаньне, а менавіта, што савецкі плян ўсеагульнага раззбраеньня мае на меце «аб'яднаць народы сьвету супраць лягеру імпэрыялістых» і ізаляваць заходнія краіны.

Падсумаваньне гэтых выказваньняў было зьмешчанае ў апошнім нумары тэарэтычнага часапісу кітайскай кампартыі «Чырвоны сьцяг» у артыкуле пад загалоўкам: «Спраставаньне памылковых поглядаў, што сутнасьць імпэрыялізму зьмянілася». У артыкуле, між іншага, гаварылася:

«Гісторыя нас вучыць, што да імпэрыялістых нельга ставіцца з даверам. Імпэрыялізм ня зьменіць свае агрэсыўнае сутнасьці, незалежна ад сваіх нутраных супярэчнасьцяў».

«Зусім правільна Ленін і Сталін адзначалі, што супярэчнасьці ў лягеры імпэрыялістых — гэта перадумовы пралетарскай рэвалюцыі. Аднак, ні Ленін, ні Сталін ніколі не згаджаліся з тым, што нутраныя супярэчнасьці ў імпэрыялістычным лягеры прывядуць да зьмены сутнасьці імпэрыялізму.»

«Уважаць, што халодная вайна скончылася і што пачалася нейкая 'новая эра', уважаць гэта толькі таму, што імпэрыялістыя сказалі некалькі фразаў аб міры й паслабленьні міжнароднага напружаньня — калі гэта ня спроба ўпрыгожыць імпэрыялізм, дык прынамся выяўленьне нічым не абгрунтаванай наіўнасьці.»

У гэтым часе, 12-га чэрвеня, у маскоўскай «Праўдзе» зьявіўся артыкул «Ідэйная зброя камунізму», прысьвечаны гэтай самай тэме. У гэтым артыкуле «Праўды», між іншым, чытаем:

«Нельга весьці вельмі складанае змаганьне за камунізм, змаганьне зь міжнароднай буржуазіяй і наперад адмаўляцца ад пагадненьняў і кампрамісаў у пэўных пытаньнях з магчымымі, хоць і часовымі, нятрывалымі саюзьнікамі, ад выкарыстаньня, хай навет часовых, супярэчнасьцяў інтарэсаў паміж ворагамі».

У міжчасе Хрушчоў, выступаючы на зьезьдзе румынскай камуністычнай партыі ў Букарэшце, яшчэ раз вучыў «левых ухілістых», як правільна разумець Леніна, а кітайскі камуністычны генэрал Лі Чанг Мін, з нагоды дзесяцігодзьдзя пачатку вайны ў Карэі, выступіў супраць «мадэрнага рэвізіянізму».

Ня можа быць сумлеваў, што ўва ўсіх выпадках Пэкін гаворыць пад адрасам Масквы, і наадварот. Цяжка, зразумела, прадбачыць канчальныя вынікі гэтай палемікі. Але надаваць ёй такое значэньне, якое надаюць ёй прэса і некаторыя палітычныя колы на Захадзе, няма ніякіх падставаў.

Уважна перадумаўшы хоць-бы пададзеныя тут выказваньні, выглядае, што паміж Масквой і Пэкінам у пытаньнях вонкавай палітыкі паўсталі пэўныя недамоўленасьці й няўзгодненасьці. І толькі. А гэта, у сваю чаргу, можна вытлумачыць толькі тым, што камуністычныя кіраўнікі Кітаю думаюць і гавораць самі, без папярэдняга паразуменьня з Масквой. На нашую думку, нішто іншае, як амбіцыі Пэкіну на зусім незалежную ад Масквы інтэрпрэтацыю клясыкаў камунізму і вонкавапалітычнага палажэньня, падмацоўваныя, зразумела, больш завойстранымі амбіцыямі нутрапалітычнага характару, выклікалі гэтыя непаразуменьні.

(Заканчэньне на 2-ой бач.)

Нататкі чытача

Зьняволены Пясьняр

Ад пэўнага часу савецкія літаратуразнаўцы пачалі іхнай мовай, «пановаму чытаць» Купалу. «Новае чытаньне» адзначаецца адно тым, што нігілізм у дачыненьні да нацыянальнага Купалы не выяўляецца больш у формах яго публічнага зьняслаўленьня. Яно заступаецца падстрыганьнем паэта пад бальшавізм, парадненьнем з партыяй.

Усяго Купалу ўкладаюць у палітыканска-дагматычнае двуслоўе: спадарожнік — хаўрусьнік. Бальшавіцкі спадарожнік да рэвалюцыі, а пазьней — адданы ягоны хаўрусьнік. Дармо што гэтаму пярэчыць творчая біяграфія. Яе майструюць нанова, груба ігнаруючы літаратурныя зьявы, выкідаючы няпрыемныя факты, якія ніяк не даюцца зьінначаньню. І вось выкручанага ў партыйнай догме Купалу называюць нацыянальным паэтам. А нашчадкаў заклікаюць: бярэце прыклад зь вялікага свайго папярэдніка.

Прыкладам гэткай містыфікацыі, хвальшаваньня зьяўляецца й выдадзены ўпяршыню летась альбом пра жыцьцё й творчасьць Купалы. Саветызаваны Купала — гэтак можна азначыць альбом. У ім усё падпарадкавана згаданай партыйнай тэзе — і ўступны артыкул і адпаведна мантаваная ідэялятічная ілюстрацыя. Яны маюць сьцьвердзіць гарманійную еднасьць паэта, а праз яго й народу, з бальшавіцкім рэжымам, што да гэтае еднасьці вяла папярэдняя Купалава творчасьць, што ягоныя ідэялы зьдзейсьніліся ў бальшавіцкім кастрычніку.

Усё, што адмаўляе жаданую ідылію, **сьведама апушчана.** А каб лягчэй выдаць прапагандовы міт за праўду, дазваляную чытачу творчасьць паддаюць спэцыфічнай апрацове. Ейную магутную нацыянальна-адраджэнчую мэтаімклівасьць засланяюць больш зручнымі для выкарыстаньня агульнымі слоўнымі формуламі. Акцэнтуюць, як на вызначальную аснову й сьціраванасьць творчасьці, на ейны сацыяльны дэмакратызм. На першы плян вылучаюць выяўленьне «гнеўнага сацыяльнага пратэсту», «вызваленчай барацьбы працоўных супраць царызму й капіталізму», змаганьня за «дэмакратычныя свабоды». Падчыркваюць, што Купала трымаўся «пазыцыяў рэвалюцыйна-дэмакратычнай літаратуры». Зацемім, што «гнеўны сацыяльны пратэст» у беларускай адраджэнчай літаратуры быў адно часьцінаю пратэсту супраць нацыянальнага паняволеньня. І ў гэтым ягоная своеасаблівасьць, адрозьненьне ад падобнае зьявы ў літаратуры расейскай, да якой падганяюць нашую літаратурную спадчыну, каб адабраць ад яе нацыянальнае гучаньне.

Абстрактная сацыялятычная казуістыка, для якой мастацкая літаратура зьяўляецца толькі адвольна карыстаным ілюстрацыйным матар'ялам, спатрэбілася дзеля дзьвюх мэтаў. Па-першае, каб выдаць Купалу за бальшавіцкага родзіча яшчэ да рэвалюцыі. Бачыце, ужо тады ягоная творчасьць была «ўсім сваім рэвалюцыйным зьместам... сугучна вызваленчым ідэялам... бальшавіцкай партыі». Хапіўшы бяз краю й меры тут, аўтар уступнага артыкулу з «высокага грамадзкага гучаньня» вершаў робіць і другую абавязкавую для «малодшага брата» выснову: «яны пераклікаюцца зь лепшымі творамі рускай рэвалюцыйнай паэзіі». Гэтак беларускага Купалу ўводзяць ў «агульнарасейскую дэмакратычную плынь».

Пачварна й сьмяхотна выглядае жаданая «сугучнасьць». Застаецца неперадольная разарванасьць паміж Купалавымі тэкстамі й мэханічна прыстаўлянай да іх ідэялягічнай ілюстрацыяй. Прыкладам, падаюць прызнаньне паэта: «У 1904 г. пападаюцца мне ў рукі праклямацыі й рэвалюцыйныя брашуры на беларускай мове. Гэта канчаткова вырашыла, што я Беларус, што адзінае маё прызначаньне — служыць свайму народу ўсімі сіламі сваёй душы й сэрца». Ілюструецца гэта не тагачаснымі беларускімі выданьнямі, якія спрычыніліся да паэтавага нацыянальнага самаўсьведамленьня. Відаць, іх уважаюць за буржуазна-нацыяналістычныя. Чытачову ўвагу кіруюць у супрацьлежны ад нацыянальнага асяродзьдзя бок. У ілюстрацыю ўлучаюць... расейскія праклямацыі РСДРП, датаваныя 1905 годам, хоць яны нічога супольнага ня маюць з паэтавым прызнаньнем. Кідаецца ў вочы й іншае. Іх называюць «фотакопіямі». Трэба разумець — адбітак з арыгіналу. А вось іхны друк адпавядае новаму расейскаму правапісу, якім пачалі карыстацца шмат пазьней. Дык «фотакопіі» чаго ды зь якога часу?

Ствараючы на партыйны ўзор ідэялягічна прачышчаную атмасфэру ўкладальнікі альбому й словам не абмаўляюцца пра беларускі рух, нацыянальнае адраджэньне народу, якое дало Беларусі Купалу ды трыбунам якога ён стаўся. З дасавецкіх ягоных сучасьнікаў у вальбом трапілі лічаныя. Няма нікога з тых, каго трымаюць пад мянушкай буржуазных нацыяналістых, прыкладам, такіх блізкіх людзей, зь якімі яго лучыла шматгадовая супольная праца, як Вацлаў Ластоўскі, Ядвігін Ш., Алесь Гарун, Карусь Каганец, браты Луцкевічы. З тае-ж прычыны мінаюць выдатную ролю «Нашае Нівы» ў беларускім жыцьці.

Адлучанаму ад нацыянальнага асяродзьдзя паэту прыпісваюць: «Вялікая кастрычніцкая сацыялістычная рэвалюцыя ажыцьцявіла самыя сьветлыя мары й надзеі Янкі Купалы аб народным шчасьці». Сярод іншых называецца й гэткае «шчасьце»: «беларускі народ... набыў сваю дзяржаўнасьць і незалежнасьць». А далей — і завяршальнае абагульненьне: «ідэя непарушнага адзінства партыі й народу праходзіць праз усю пасьлякастрычніцкую творчасьць». Вернападданьніцкім дэкляматарствам, да нястраўнасьці нашпігаваным партыйнасьцяй, утойваюць ад грамадзкасьці доўгатрывалы, гранічна абвойстраны Купалаў канфлікт з рэжымам, няпрыймальнасьць і адмаўленьне яго.

Другі разьдзел альбому «Жыцьцё й творчасьць паэта ў савецкі пэрыяд» якраз пачынаецца з таго нібы збаўнага для Купалы кастрычніка. Тут сабраны ўвесь прапагандовы рэквізыт: ілюстрацыйны Ленін, а за ім завадатаі заходня-франтаўскіх бальшавікоў Фрунзэ й Мясьнікоў, фотамантаж з выданых тады ў Менску расейскіх бальшавіцкіх газэтаў, «Декларация праз народов России», «Постановление ВЦИК о признании независимости Белорусской социалистической советской республики» ды «маніхвэст» пра абвешчаньне тае рэспублікі аж на пяць бачынаў. А Купала? Два ягоныя вершы — «Час» і «Спадчына», датаваныя 18 годам, увярсталі ў чужую абсаду, у папяровую бальшавіцкую незалежнасьць і гэтак далучылі паэта да бальшавікоў.

Як ведама, сустрэў Купала той кастрычнік ня прывітальнымі воклічамі, а цяжкой моўкнасьцяй. Калі-ж у 18-ым годзе ахоплены трывогай за лёс Бацькаўшчыны бярэцца за пяро, дык адразу бальшавіцкая рэвалюцыя й выяўляецца ў вобразе спрадвечнае Крыўды, пры якой «звонячы ў кайданы ўсімі тоны, крывёй, пажарамі частуе раба раб».

З націскам падчыркваюць, што ў 18 годзе Купала «піша вершы, у якіх заклікае народны масы Беларусі даць рашучы адпор нямецкім акупантам». Але высьцерагаюцца цытаваць «антынямецкія» вершы, бо яны былі наскрозь антыбальшавіцкімі, кіраванымі да Беларусі незалежніцкімі поклічамі: «Паўстань народ! Для будучыны шчасьце ты строй, каб пут ня строіў больш сусед».

У вальбоме падаецца колькі выпадкаў забароны царскай цэнзурай Купалавых твораў, судовага перасьледу аўтара. Але няма й згадкі пра гэткую-ж практыку цэнзуры савецкай, з ласкі якой і дасюньня ня выдалі поўнага збору твораў народнага паэта.

Утойваюць, што якраз Купалавы творы першымі трапілі пад бальшавіцкую канфіскацыю й забарону. Прыкладам, напісаны ў 22 годзе й адразу-ж канфіскаваны па зьяўленьні ў друку славуты верш «Перад будучыняй», у якім савецкая рачаіснасьць паўстае ня ў вобразе беларускае дзяржаўнасьці, а як працяг даўнейшае нацыянальнае няволі. Яна, няволя нараджала «з крыві і сьлёз» Купалаў «кліч вечны... кліч бураломны» да «вызваленьня з пут», да антыбальшавіцкае нацыянальнае рэвалюцыі. На пятым годзе бальшавіцкага рэжыму пясьняр заклікальна зварачаўся да «стаптанага на пясок», абрабаванага «з гонару й кашулі» народу вызваліцца з-пад «чужой апекі», ад панаваньня тых, хто «засеў за наш бяседны, сытны стол і кідае, як з ласкі, нам агрызкі, а мы к зямлі з падзякай гнемся ўпол». Як гэта актуальна. Нібы напісана сяньня.

Замоўчваюць забарону п'есы «Тутэйшыя», паказ якой зьнялі адразу па першым разе, як варожа нацыяналістычны. Дзеля той-жа афіцыйнай ахоўнасьці не называюць вялікага зборніку «1918–1928», які па выхадзе ў сьвет выклікаў асабліва зацятыя напады на аўтара з боку самога ЦК КПБ у васобе ягоных упаўнаважаных ачышчаць беларускую літаратуру ад нацыяналістычнай крамалы.

Песьняра неадступна непакоіў лёс ягонага народу, абдзёртага «з каронных шат». Тэма лёсу Бацькаўшчыны заставалася кардынальнай. У ёй — уся жарсьць Купалавай душы, узвышінасьць паэтычнага натхненьня, сяньняшні дзень няволі й нягасны позірк у заўтрашнія далягляды беларускага непадданства. Антыбальшавізм быў арганічным у творчай біяграфіі, ён вынікаў з найвышэйшага паэтавага ідэялу дзяржаўна-незалежнае Беларусі, як асновы ўсіх асноў. Таму й не магло быць вітальнасьці з кастрычнікам. Ён успрыймаўся за зьяву акупацыйную на Беларусі. А цьвердзяць пра нейкае зьдзейсьняньне Купалавых ідэялаў у бальшавіцкай рэвалюцыі.

У кірунку «сугучнасьці» падчышчаюць разам з творчасьцяй і біяграфію. У ёй не пакідаюць нічога з таго, што пярэчыць бальшавіцкаму мэцэнату й выяўляе лучнасьць зь незалежным ад яго, супраціўным яму нацыянальным асяродзьдзем. Таму ніяк ня ўспомнілі адзначанага беларускай грамадзкасьцяй у Менску ў 20 годзе першага — 15-гадовага юбілею Купалы, на якім ён выступіў зь ведамай прамовай пра незалежную Беларусь. Таксама абмінулі супрацоўніцтва ў беларускім друку ў часе польскае акупацыі, працу ў Інстытуце Беларускае Культуры, удзел у Акадэмічнай канфэрэнцыі 26 году, якую ў часе пагрому беларускага

(Заканчэньне на 3-яй бач.)

Савецка-кітайская палеміка

(Заканчэньне зь 1-ай бачыны)

Пэкін, відавочна, пачаў сумлявацца ў тым, чаго хоча дасягнуць Хрушчоў сваімі настырлівымі прапановамі аб «мірным суіснаваньні», аб «усеагульным разбраеньні» і аб «мірным разьвязаньні спрэчных міжнародных праблемаў.» Выглядае, што яны пачалі зусім паважна зьвяртаць увагу Хрушчова на тое, што ён гэтай сваёй палітыкай адыходзіць ад духу марксызму-ленінізму, ад галоўнай мэты камунізму — запанаваньня над цэлым сьветам, якое — а кітайскія камуністыя гэта вельмі добра ўсьведамляюць з свае ўласнае практыкі — немагчымае без вайны. Кітайцы ўзялі сабе на падмогу Леніна і пачалі даводзіць, што Хрушчоў здраджвае свайго апостала. Тут Кітайцы, устрывожаныя зданьню хрушчоўскага «рэвізіянізму», падышлі да справы шчыра й адкрыта і пачалі выкладаць свае карты бязь ніякіх дыялектычных хітрыкаў. Вызубрыўшы Леніна, яны былі й застаюцца зусім правільна перакананыя, што ў гэтым выпадку Ленін зь імі ўсёй сваёй матэр'ялістычнай душой... Гэта Хрушчова задзела за жывое. Сваіх малодшых кітайскіх братоў ён пачаў вучыць, як трэба разумець і інтэрпрэтаваць ленінскую навуку. У выніку гэтай слоўнай перастрэлкі атрымалася, што ленінізм у вонкавай палітыцы — гэта нешта накшталт таго з народнай прыказкі «дышла», якое, «куды павярнуў, туды й вышла».

Вяртаючыся да зраўнаважанага тону, уважаем патрэбным зьвярнуць увагу на тое, што, як відаць з зацытаваных вышэй тлумачэньняў у савецкай прэсе, тлумачэньняў, вымушаных нападкамі Кітайцаў, Хрушчоў, зусім не адмаўляючыся ад марксызму-ленінізму, у вадрозьненьне ад сваіх артадаксальных і просталінейных кітайскіх калегаў, меркаваў ісьці да мэты абыходнымі, больш замаскаванымі шляхамі, спадзяючыся, адначасна, што для апраўданьня кажнага свайго кроку ён знойдзе адпаведную цытату ў творах Леніна. У прыгаданым артыкуле «Праўды» «Ідэйная зброя камунізму» зусім ясна сказана, што эвэнтуальныя пагадненьні й кампрамісы Савецкага Саюзу з заходнімі дзяржавамі маюць на мэце «выкарыстаць супярэчнасьці інтарэсаў паміж ворагамі», гэта значыць паміж заходнімі дзяржавамі, бо так лягчэй весьці «складанае змаганьне за камунізм, змаганьне зь міжнароднай буржуазіяй».

Выглядае, аднак, што гэтай тактыцы Хрушчова, якая, усё-ж, у пэўнай ступені зьўляецца прафанацыяй духу ленінскай навукі, кітайскія камуністыя ставілі паважны супраціў. Гэта відаць з таго, што разьвязка савецка-кітайскай спрэчкі, разьвязка, якая зарысавалася пасьля нарады ў Букарэшце, дзе гэтая справа напэўна абмяркоўвалася ў непасярэдных гутарках паміх прадстаўнікамі ободвых бакоў, была, як выглядае, знойдзеная ў кампрамісе. Аб гэтым сьветчыць тое, што зь кітайскага боку, пасьля стольkіх асьветчаняў аб немагчымасьці суіснаваньня з гэтак званымі «імпэрыялістымі», раптам, пасьля заканчэньня букарэскай нарады, жонка заснавальніка кітайскай рэспублікі Сун Ят Сэна заявіла, а ўся кітайская прэса апублікавала, што «Кітай гатовы суіснаваць з кажным, навет зь «імпэрыялістымі».

З другога боку, раптоўнае адкліканьне камуністычных дэлегацыяў з жэнэўскай нарады ў справе разбраеньня можна, хіба, вытлумачыць толькі ўступкай з боку Масквы на карысьць Пэкіну.

Такім чынам, выглядае, што хапіла аднае асабістае сустрэчы прадстаўнікоў Масквы й Пэкіну, каб зьліквідаваць ранейшую недамоўленасьць. Ультранаіўныя спадзяваньні, якія, нажаль, нярэдка бытуюць у васяродзьдзі адказных палітычных колаў Захаду, спадзяваньні на тое, што Хрушчова ўдасца прыласкаць і паставіць супраць Кітаю, яшчэ раз разьбіваюцца аб голую, жорсткую рэчаіснасьць. Цікава, колькі такіх лекцыяў яшчэ трэба Захаду, каб ён урэшце змог уцяміць, зь кім мае справу?

Ю. Д.

Беларуская мова...

(Працяг з бач. 1)

гэтак далей, бальшавіцкія валадары, зьмяніўшы крыху мэтады, пасьлядоўна імкнуцца да тае-ж старое русыфітарскае мэты царскіх імпэрыялістых і каляніялістых.

Аднак, і гістарычнае дасьветчаньне, і цяперашняя рэакцыя беларускай грамадзкасьці на штораз новыя бальшавіцкія пасяганьні на родную мову паказваюць, што ім гэта ня ўдасца. У эпоху, калі нэгры ў Афрыцы здабываюць ня толькі магчымасьць свабоднага культурнага разьвіцьця, але й поўную палітычную незалежнасьць, закасьцянелыя маскоўскія імпэрыялістыя павінны былі-б таксама дайсьці да розуму, калі ня хочуць увайсьці ў гісторыю, як апошняя астоя тупалобай імпэрыялістычнай рэакцыі.

А. З.

Ф. Кушаль 4)

БІТВА ПАД ГРУНВАЛЬДАМ

Бітка пад Грунвальдам

Прыбыўшы над возера Лубень, польская армія заняла табарам прастору на паўдзённа-заходнім ягоным беразе. Армія Вялікага Княства Літоўскага раськінула свой табар на поўнач ад возера. Вітаўт выслаў сваю лёгкую кавалерыю й частку Татараў на перадполе дзеля разьведкі й аховы месца адпачынку арміі. У часе, калі польскія сапэры ўзяліся будаваць на беразе возера паходную капліцу для Ягайлы, да яго прыбылі пасланцы зь перадполя, паведамляючы, як падае ў сваёй кнізе Стэфан Кучынскі, што ў раёне вёскі Грунвальду яны выкрылі моцныя крыжацкія аддзелы. Ягайла, пачуўшы гэта, загадаў, паводля таго-ж С. Кучынскага, свайму заступніку ў камандаваньні польскай арміяй Зьбігневу з Бжэзя павялічыць разьведныя аддзелы й адагнаць Крыжакоў. Адначасна, Ягайла загадаў Зындраму з Машковіц пачаць устаўляць польскае войска ў баявы парадак, выслаўшы пасланца Вітаўту, каб і той рабіў гэта самае з войскам Вялікага Княства Літоўскага, пасьля чога накіраваўся ў пабудаваную ўжо капліцу й выслухаў там узапар дзьве імшы.

Прыгаданаму вышэй цьверджаньню С. Кучынскага пярэчыць, адылі, простая лёгіка: не Ягайла, а Вітаўт якраз мусіў першы ведаць аб тым, што рабілася на перадполі, бо гэта-ж ягоная лёгкая кавалерыя ахоўвала саюзныя войскі й беспасярэдня сутыкалася з крыжацкай разьведкай. Ясна, што ўсе паведамленьні аб гэткіх сутыкненьнях траплялі самперш у рукі Вітаўта й адно пасьлей адсылаліся ім Ягайле да ведама. Больш чымся сумлеўна й тое, каб Вітаўт, даведаўшыся із зьместу паведамленьняў свае разьведкі аб непасярэдняй блізіні крыжацкае арміі, нічога ня робячы, чакаў адно на загады Ягайлы.

Тымчасам новыя весткі аб рухах ворага ўсьцяж надыходзілі. Калі Ягайла выйшаў з капліцы, камандуючы польскай арміяй здаў яму рапарт аб апошнім палажэньні на перадполі. Ягайла загадаў усім рыцарам саюзных арміяў налажыць на рукі саламяныя навязкі, каб магчы ў часе бою ўжо здалёк пазнаваць сваіх рыцараў ад чужых, блізу аднолькава закутых і азброеных, ды падаў ім адначасна пароль: «Кракаў-Вільня», а тады — сеў на каня й накіраваўся на перадполе, каб арыентавацца ў палажэньні. Мясцовасьць перад ім паволі ўзвышалася ў кірунку Грунвальду й была пахвалдаваная нявысокімі ўзгоркамі, парослымі зарасьнікамі. Крыжацкае войска было вышэй, чымся задзіночаныя арміі, і ўзгоркі ды зарасьнікі дазвалялі яму рабіць сукрытыя манэўры. З гэтае, якраз, прычыны, крыжацкі містр, відаць, і выбраў ваколіцы Грунвальду на месца вырашальнага бою. Блізу ўсе вайсковыя гісторыкі згодныя, што армія Вялікага Княства Літоўскага была, з гледзішча тактычнага, лепшая ня толькі за армію свайго саюзьніка — Польшчы, але й крыжацкую армію. Прычынай гэтага яны лічаць частыя войны Вялікага Княства Літоўскага з Татарамі й пераняцьце ад іх іхнае тактыкі, шмат вышэйшае ад тактыкі заходня-эўрапэйскіх арміяў таго часу. Гэты факт і быў выкарыстаны пры расстаўленьні частак арміяў у баявы парадак, прычым лёгкая кавалерыя арміі Вітаўта была высланая ў першую лінію дзеля аховы цэласьці й завязкі бою. Рэшта Вітаўтавых войскаў была пастаўленая на правым крыле, каля мясцовасьці Стэмбарку, гэтак: першая баявая лінія, тады — лінія рэзэрваў, далей група, вызначаная да манэўру, за ёю — абаронная лінія. Татары стаялі направа ад войскаў Вялікага Княства Літоўскага.

Польская армія стаяла на левым крыле ў раёне мясцовасьці Людвігова й была расстаўленая гэтак: першая баявая лінія, лінія рэзэрвы, група дзеля манэўру, абаронная лінія й каралеўкая ахова, якая складалася з 400 чалавек. Агульны фронт задзіночаных арміяў меў 5 кілямэтраў. Войска Вялікага Княства Літоўскага было гатовае да бою шмат раней, чымся войска польскае. Вітаўт вельмі хваляваўся з гэтае прычыны, бо ягоныя войскі йрваліся ў бой, а перадавая ахова ўжо была сутыкнуўшыся з крыжацкаю аховаю й білася зь ёю. Адылі, Ягайла быў незразумела скапойны і, найсуперак Вітаўту, цярпліва чакаў, калі польскае войска будзе гатовае ў бой. Урэшце, цярплівасьць Вітаўта скончылася: ён прымчаў на ўсьпененым кані ў раён польскага войска, падагнаў абозьнага Зындрама, а тады — сам пачаў расстаўляць польскае войска ў баявы парадак. (Мар'ян Кукель. «Нарыс вайсковасьці ў Польшчы»). Калі Ягайлу паведамілі, што войска гатовае да бою, ён пайшоў у сваю палатку, апрануў баявы панцыр, сеў на каня, выехаў наперад, каб яшчэ раз спраўдзіць парадак, а пасьля гэтага, вярнуўся ў табар, дзе ўзяўся пасаваць на рыцараў аж 1 000 ваеньнікаў. Скончыўшы з пасаваньнем, што заняло яму ці мала часу, Ягайла яшчэ раз, седзячы на кані, выспавядаўся ксяндзу Мікалаю Тромбе, прычасьціўся й перасеў на іншага, адмысловага баёвага каня. Калі Ягайла накладаў на галаву шалом, перад ім зьявіліся два крыжацкія пасланцы — гэрольды, якія передалі яму два мячы, прызначаныя — адзін яму, а іншы — Вітаўту, што, паводля сярэднявечных рыцарскіх звычаяў, было раўназначнае з выклікам на бой. Даручаючы мячы, гэрольды сказалі, што крыжацкі містр згодны адыйсьці із войскам назад, калі для саюзнёх арміяў за мала месца. І запраўды, неўзабаве Крыжакі адыйшлі назад на поў кілямэтра. Факт гэты розныя вайсковыя гісторыкі тлумачаць парознаму. Некаторыя навет пішуць, што гэта быў з боку крыжацкага містра рыцарскі гэст у дачыненьні да ворага. Тымчасам, Літоўскі Летапіс Быхаўца тлумачыць гэты «гэст» зусім проста й празаічна. Прыбыўшы на поле бітвы шмат раней ад арміяў Вялікага Княства Літоўскага й Польшчы, Крыжакі мелі магчымасьць вельмі дакладна разьведаць мясцовасьць і ўстанавіць, у якім кірунку можа пайсьці атака ворага. Кіруючыся гэтым, яны выкапалі на перадполі ямы, пакрылі іх гальлём і травою, але гэтак, каб пакрыцьцё завалілася пад цяжарам каня із коньнікам. Крыжакі лічылі, што першая калёна ворага, рынуўшы ў атаку, апыніцца блізу ўся ў ямах. Маючы-ж у першай лініі артылерыю, яны маглі спрычыніць вялікія страты варожым войскам, што заламаліся-б на ямах, а пасьлей — дабілі-б іх сваёй цяжкой коньніцай.

Прыгаданы гэтта крыжацкі подступ быў вельмі добра абмяркаваны й напэўна спрычыніў-бы вялікія страты Вітаўтавым і Ягайлавым войскам, каб ня лёгкая коньніца Вітаўта. Яшчэ перад сыгналам, на які пачаўся бой, гэтая коньніца, як

Інстытут Вывучэньня СССР і Беларусы

Зь месяцам чэрвеням закончыўся бюджэтна-апэрацыйны год мюнхэнскага Інстытуту Вывучэньня СССР. Дзеля гэтага было-б мэтазгодным, за прыкладам некаторых мінулых гадоў, зрабіць падсумаваньне вынікаў дзейнасьці ў гэтым Інстытуце беларускіх навуковых працаўнікаў за мінулы год. Але гэтым разам будзе больш мэтазгодным зрабіць такое падсумаваньне за ўвесь пэрыяд супрацоўніцтва Беларусаў у Інстытуце, г. зн. ад 1954 году, калі беларускія навуковыя сілы, як і навуковыя працаўнікі іншых нерасейскіх нацыянальнасьцяў, пасьля гадавой асамблеі Інстытуту ў ліпені 1954 году, уліліся ў гэтую навуковую ўстанову.

Патрэба такога падсумаваньня абгрунтоўваецца галоўна тым, што сёлета летам спаўняецца дзесятая гадавіна існаваньня Інстытуту й адначасна завяршаецца пятая гадавіна супрацоўніцтва ў ім Беларусаў. Хаця, як вышэй адцемлена, Беларусы ўвайшлі ў Інстытут у 1954 годзе то, аднак, першыя вынікі іхнае ў ім дзейнасьці праявіліся толькі пяць год таму назад — у 1955 годзе.

Інстытут, як ведама, зьяўляецца вольнай карпарацыяй вучоных эмігрантаў із Савецкага Саюзу й разьвівае сваю дзейнасьць пры матарыяльным падтрыманьні Амэрыканскага Камітэту Вызваленьня. Сваёй шырокай навуковай дзейнасьцяй ў розных галінах дасьледаваньня жыцьця й праблематыкі Савецкага Саюзу й публікацыямі сваіх навуковых працаў як у мовах народаў Савецкага Саюзу (расейскай, беларускай, украінскай), гэтак і галоўных мовах Захаду (ангельскай, нямецкай і францускай) і Блізкага Усходу (турэцкай і арабскай), Інстытут за гэты час здабыў шырокую папулярнасьць і аўтарытэт у навуковых колах вольнага сьвету. Ніжэй пастараемся зрабіць кароткі падлік нашых беларускіх навуковых дасягненьняў у Інстытуце для разьвіцьця беларускай навуковай дзейнасьці на эміграцыі, а таксама й агульнага ўкладу Беларусаў у дзейнасьці гэтай важнай навуковай установы.

З мамэнтам прыступленьня Беларусаў у 1954 г. да супрацоўніцтва ў Інстытуце перад беларускімі працаўнікамі ў ім перш за ўсё паўстала заданьне згуртаваць вакол Інстытуту па магчымасьці ўсе беларускія сілы, што апынуліся на эміграцыі і якім іхнае палажэньне давала магчымасьць заняцца хоць частковa навуковай працай над дасьледваньнем розных беларускіх праблемаў у БССР.

Гэта хутка ўдалося ажыцьцявіць галоўна дзякуючы таму, што ў той пэрыяд (ад 1954 да 1957 г.) Інстытут меў сьціплыя магчымасьці выдаваць грашовыя трохмесячныя стыпэндыі навуковым працаўнікам, што знаходзіліся вонках Інстытуту, на апрацоўваньне выбраных імі тэмаў із савецкай праблематыкі. За ўвесь гэны час было 13 беларускіх стыпэндыстых, якія разам атрымалі 27 стыпэндыяў (некаторыя атрымлівалі стыпэндыі па некалькі разоў). Напісаныя імі стыпэндыяльныя працы ў васнаўным на беларускія й толькі ў малой частцы на агульнасавецкія тэмы стварылі галоўны рукапісны фонд для беларускай выдавецкай дзейнасьці ў Інстытуце. Ужо ў канцы 1954 году была зарганізаваная Беларуская Рэдакцыя Інстытуту, якая, пачынаючы ад 1955 году, пачала выдаваць пэрыядычныя беларускія зборнікі навуковых артыкулаў у беларускай і ангельскай мове, а таксама й паасобныя манаграфіі ў беларускай, расейскай, ангельскай і нямецкай мовах.

За апошніх пяць год было такім чынам выдадзена 12 кніг «Беларускага Зборніка» ў беларускай мове й 8 кніг «Беларускага Зборніка («Belorussian Review») у ангельскай мове. У ангельскіх выданьнях гэтага зборніка друкаваліся толькі лепшыя артыкулы, што перад гэтым былі зьмешчаныя ў зборніках у беларускай мове. Гэтак у ўспомненых 12-ёх кнігах «Беларускага Зборніка» паявіліся дагэтуль 84 артыкулы 26-ёх аўтараў, зь якіх 18 Беларусаў і 8 іншых нацыянальнасьцяў, якія таксама распрацоўвалі беларускую тэматыку. У зборніках перадусім друкаваліся артыкулы на актуальныя тэмы з жыцьця БССР, як і артыкулы, у якіх аб'ектыўным спосабам насьвятляліся розныя праблемы бальшавіцкай палітыкі ў дачыненьні да Беларусаў.

У сувязі з 40-ой гадавінай БССР ў 1959 годзе бальшавіцкая прапаганда й псэўданавука была ўзмоцніла акцыю хвальшаваньня беларускай запраўднасьці ў БССР, цьвердзячы, што толькі савецкая ўлада спрычынілася да паўстаньня беларускае дзяржаўнасьці й стварыла для беларускага народу шырокія магчымасьці культурнага й эканамічнага разьвіцьця. Беларуская Рэдакцыя Інстытуту паставіла сваім галоўным заданьнем раскрыцьцё гэтага яўнага хвальшаваньня і ў радзе выдадзеных ёй манаграфіяў і ў спэцыяльным выданьні «Беларускага Зборніка» № 7 паангельску й № 10 пабеларуску старалася паказаць сумную беларускую запраўднасьць у ўмовах бальшавіцкага рэжыму. Вось, дзеля прыкладу, зьмест № 7 «Беларускага Зборніка» ў ангельскай мове: **І. П. Урбан: «Беларуская Савецкая Сацыялістычная Рэспубліка» (гістарычны нарыс), 2. Я. Запруднік: «Да гісторыі камуністычнай партыі Беларусі», 3. Г. Няміга: «Асьвета, культура й навука БССР за 40 год», 4. Ант. Адамовіч: «Сорак год беларускай літаратуры ў БССР», 5. Ст. Станкевіч: «Рэвізіяністычныя плыні ў беларускай савецкай літаратуры напярэдадні 40-годзьдзя БССР», 6. Г. Ведэнскі: «Прамысловасьць БССР на працягу 40 год», 7. С. Кабыш: «40 год сельскай гаспадаркі Беларускай ССР», 8. Г. Няміга: «Акадэмія Навук Беларускай ССР».**

Апрача пэрыядычных выданьняў, Інстытут за гэты пэрыяд выдаў наступныя манаграфіі на беларускія тэмы ў беларускай, расейскай, ангельскай і нямецкай мовах: **1. Н. Недасек: «Большевизм на путях установления контроля над Белоруссией», 1954 г., бачынаў 68; 2. Мікола Волаціч: «Беларускае народнае ткацтва й яго зьнішчэньне бальшавікамі», 1955 г., б. 200; 3. Ант. Адамовіч: «Якуб Колас у супраціве саветызацыі», 1955 г., б. 62; 4. Ян Станкевіч: «Савецкае хвальшаваньне гісторыі Беларусі», 1956., б. 185; 5. Н. Недасек: «Большевизм в революционном движении Белоруссии», 1956, б. 152; 6. Мікола Куліковіч: «Беларуская Савецкая Опэра», 1957 г., б. 126; 7. Г. Няміга: «Інстытут Беларускай Культуры — Беларуская Акадэмія Навук — Акадэмія Навук Беларускай ССР», 1957, б. 162; 8. Ул. Глыбінны: «Доля беларускай культуры пад Саветамі», 1958 г., б. 162; 9. Ant. Adamovich: Opposition to Sovietization in**

(Заканчэньне на 4-ай бачыне)

Зьняволены Пясьняр

(Заканчэньне з 2-ой бач.)

нацыянальнага жыцьця ў БССР на загад партыі былі абвесьцілі зьлётам нацыяналістычнай контррэвалюцыі. Вартыя ўвагі навет дэталі. Прыкладам, зьмясьцілі фотаадбітак паведамленьня пра абраньне Купалы ў 28 г. правадзейным сябрам Акадэміі Навук БССР. А вось подпісы тагачаснага прэзыдэнта Акадэміі праф. Ігнатоўскага й сакратара Ластоўскага зьнялі, бо відаць, каб ня ставіць Купалы ў сувязь з акадэмікамі абвешчанымі партыяй «буржуазнымі нацыяналістамі» й «ворагамі народу».

Нічога не даведаецца чытач альбому пра духовы тэрор, якім вялі Купалу ў савецкасьць, ламалі ягоны супраціў. Называюць юбілеі. Іх нельга было не адзначаць хоць-бы з прычыны вялікае папулярнасьці паэта ў народзе. Але мінаюць задушлівую атмасфэру, асабліва ў першай палове трыццатых гадоў, у якой трымалі юбіляра, абзываючы ягонае творчае мінулае цёмным, а яго «рыцарам нацыяналістычнай контррэвалюцыі». Падганялі Купалу ў савецкасьць і вымушаным публічным самазьняслаўленьнем, прызнаньнем у друку г. зв. памылак. Цяпер усё гэта засланілі парадна-ілюстрацыйнай пашанай да Купалы, якому партыя дзеля сваіх мэтаў прыдзяліла ролю «вялікага савецкага патрыёта» й «палымянага прапагандыста камуністычнай ідэйнасьці». Гэткім увялі народнага паэта ў савецкі пантэон. Накш кажучы, ператварылі яго ў аб'ект палітычнае спэкуляцыі.

Як былі пры жыцьці гэтак і па Купалавай сьмерці засталіся пры ягонай творчасьці партыйныя нагледачы-пільнавальнікі. Вось чаму й з альбому не паўстае постаць Купалы запраўднага — прарока нацыянальнага адраджэньня, волата самабытнага мастацкага слова, а пазьней духова падбітага на вымушаным становішчы казённага одаскладальніка няпрыйманаму ім раней чужацкаму рэжыму.

Нечаканай і загадкавай застаецца сьмерць паэта. У паведамленьні пра сьмерць няма навет звычайнага ў такіх выпадках — «пасьля цяжкай хваробы». Паўстаюць пытаньні: чаго паэт ехаў з пасёлку Печышча ў Маскву, хто й дзеля якой патрэбы яго выклікаў, ад чаго й чаму ён памёр?

Але сымбалічным застаецца тое, што народны паэт пакінуў гэты сьвет без партыйнага білету, ня прыняў яго навет у часе «айчыннай» вайны. Хто ведае, мо апошняй кропкай у ягоных дачыненьнях з рэжымам зьявілася раптоўная сьмерць. Міжволі ўспамінаеш пратэстацыйны Купалаў замах на сваё жыцьцё ў 1930 годзе.

Варта адзначыць, што альбом, прысьвечаны навет саветызаванаму Купалу, абмежавалі 5-тысячным тыражом. Кнігу доўга й пільна цэнзуравалі. Відаць гэта з таго, што па накіраваньні рукапісу ў друкарню мінула аж 9 месяцаў пакуль далі подпіс да друку.

Алесь Беразьняк

З жыцьця нашых суродзічаў пад Польшчай

III Зьед БГКТ у Польшчы

29 травеня сёлета ў Беластоку адбыўся III Зьезд БГКТ, на які прыбылі дэлегаты Беларусаў з усяе Беласточчыны, з Варшавы, Шчэціна, Лодзі й інш. гарадоў Польшчы.

Як паведамляе «Ніва», гэты зьезд, хоць мо й ня быў такім урачыстым і сьвяточным, як папярэдні, аднак вырозьніваўся сваёй працоўнай атмасфэрай, дзе менш было дэкляратыўных лёзунгаў, а разглядаліся больш канкрэтныя й жыцьцёвыя справы нашы суродзічаў пад Польшчай.

Зьезд дадатня ацаніў праробленую працу дасюлешняй Галоўнай Управы БГКТ. Гэтая праца была ў васноўным накіраваная на беларускую вёску ў Беласточчыне, хоць гэта ня значыць, што іншыя галіны дзейнасьці Таварыства занядбоўваліся.

Новая Галоўная Ўправа (арыгінальна яна завецца «Галоўнае Праўленьне») была выбраная ў 31-асабовым складзе. У Прэзыдыюм гэтае-ж Управы былі выбраныя наступныя: сп. сп. Станкевіч Уладзімер — старшыня, Валкавыцкі Юры (арыг. Георгі) — заступнік старшыні, Юзьвюк Уладзімер — сакратар, і Бялецкая Ліда, Гарусовіч Аўген, Грыцук Кастусь, Карпюк Аляксей, Ляпчынскі Кастусь, Шыманюк Сымон — сябры Прэзыдыюму.

Цэлым радам удзельнікаў зьезду было адцемлена, што яшчэ дасюль Таварыствам ахопленая толькі нязначная колькасьць беларускага жыхарства Беласточчыны; між іншым, зьвярнуў на гэта ўвагу й прысутны на зьезьдзе заступнік міністра нутраных справаў Польшчы сп. Зыгфрыд Шнэк. Калі ўжо йдзе аб прысутных, дык можна адзначыць, што быў там і прадстаўнік савецкае амбасады ў Польшчы — сп. В. Фёдараў.

На зьезьдзе былі прынятыя пастановы, якімі мае кіравацца нававыбраная Галоўная Управа. Вось важнейшыя з гэтых пастановаў:

— Галоўнае поле дзейнасьці БГКТ павінна быць вёска.

— Галоўная Ўправа павінна цясьней супрацоўнічаць з паасобнымі аддзеламі Таварыства на базе канкрэтнага пляну дзейнасьці, абапертага на матар'яльным і фінансавым забясьпечаньні.

— Таварыства павінна кіраваць усе сілы на прапаганду беларускае асьветы.

— Патрэбна стварыць Стыпэндыяльную Раду, якая, зьбіраючы ахвяры на стыпэндыяльны фонд, нясла-б матар'яльную дапамогу школьнай моладзі.

— Да працы Таварыства трэба больш прыцягваць інтэлігенцыю, а асабліва настаўнікаў і спэцыялістых розных галінаў навукі й тэхнікі.

— Прыкласьці намаганьні, каб пры Катэдры беларускае філялёгіі ў Варшаве зарганізаваць Завочную Студыю для настаўнікаў беларускае мовы, якія, ня маючы поўнай вышэйшай адукацыі, маглі-б яе здабыць завочна.

— Патрэбна ўмацоўваць існуючыя гурткі мастацкай самадзейнасьці й арганізаваць новыя. Дбаць, каб рэпэртуар адпавядаў мэтам і заданьням БГКТ. Калектыў песьні й танцу пры ГП БГКТ павінен сваю дзейнасьць аперці на мясцовы фальклёр.

— Пастарацца стварыць пры беластоцкім музэю беларускі аддзел, які пасьля мог-бы служыць базай для самастойнага беларускага музэю.

— Патрэбна разьвіваць і пашыраць выдавецкую дзейнасьць, зьвяртаючы асаблівую ўвагу на зьбіраньне й выдаваньне беларускага фальклёру.

— «Ніва» павінна быць у кажнай беларускай сям'і, а «Зорка» (дадатак «Нівы для дзяцей») — выконваць ролю школьнага дапаможніка.

— Больш апякавацца студэнтамі, а таксама дапамагаць выпускнікам вышэйшых навучальных установаў уладжвацца на працу.

Нашым чытачом наагул, а асабліва тым, што паходзяць зь Беласточчыны, цікава будзе ведаць, як выглядае грамадзка-культурная справа ў гэтай частцы нашай Бацькаўшчыны і якія дасягненьні мае тут дасюль Беларускае Грамадзка-Культурнае Таварыства.

Вось-жа із справаздачнага дакладу старшыні БГКТ сп. Уладзімера Станкевіча мы даведваемся наступнае:

✳ Таварыства мае цяпер 7 павятовых аддзелаў, 2 гарадзкія (Беласток і Варшава) і гурток у Шчэціне. Усяго разам Таварыства мае 119 гурткоў, да якіх належыць 3.395 сяброў (Як бачым, што было падчыркнута й на зьезьдзе, арганізацыйна Таварыствам ахоплена толькі невялікая частка Беларусаў пад Польшчай).

✳ У Беласточчыне ёсьць 43 пачатковыя школы зь беларускай мовай навучаньня і 127 школаў зь беларускай мовай як прадметам з агульнай колькасьцяй каля 12.000 дзяцей. Існуюць таксама беларускія сярэднія школы: Беларускі ліцэй у Гайнаўцы й Беларускі ліцэй у Бельску-Падляскім ды беларускія клясы ў Пэдагагічным ліцэі ў Бельску. Беларуская мова як прадмет выкладаецца ў ліцэі ў Міхалове й ліцэі ўзгадавальніц дзіцячых садоў у Беластоку. Што тычыцца вышэйшае асьветы, дык тут існуе: беларуская філялёгія пры Завочнай настаўніцкай студыі ў Беластоку й Катэдра беларускае філялёгіі пры Варшаўскім унівэрсытэце.

✳ У сувязі з тым, што культурна-асьветная дзейнасьць БГКТ патрабуе шмат матар'яльных сродкаў, Галоўная Управа ўжо з сакавіка 1959 году стварыла пры БГКТ прамыслова-гаспадарскае прадпрыемства, каб пры дапамозе яго дапаўняць фінансавы фонд Таварыства.

Разглядаючы дзейнасьць нашых суродзічаў пад Польшчай, і маючы на ўвазе ўсе цяжкасьці на іхным шляху, трэба аб'ектыўна прызнаць іх паважныя дасягненьні, хаця ў цэлым радзе галінаў застаецца яшчэ шмат недахопаў, якія часта вынікаюць зь незалежных ад Таварыства прычынаў.

ахова галоўнае сілы арміяў Літвы й Польшчы, гарцавала перад шэрагамі крыжацкае арміі і частка яздакоў правалілася з коньмі ў падрыхтаваныя крыжакамі ямы, выкрываючы подступ. Гэтая-ж Вітаўтавая коньніца першая рынула ў бой, як толькі быў дадзены сыгнал, атакавала крыжацкую артылерыю й перабіла абслугу. У сьлед за лёгкаю кавалерыяй пайшла ў атаку самперш цяжакая коньніца Вялікага Княства Літоўскага, што стаяла ў раёне вёскі Стэмбарк, а крыху пасьлей — і польская коньніца, згуртаваная каля вёскі Ладвігова. Кажная армія змагалася самастойна. Ягайла стаяў наназіральным пункце, абкружаны дараднікамі й асабістай аховай, Вітаўт-жа нясупынна імчаўся на сваім баявым кані па ўсім адрэзку фронту, даючы загады й падмацоўваючы асабістай адвагаю дух рыцарства.

Пасьля гадзіннага змаганьня, слаба ўзброеная лёгкая татарская коньніца, што знаходзілася на правым крыле Вітаўтавае арміі, ня вытрымала магутнага ціску цяжка азборенага крыжацкага рыцарства й пачала адступаць, адкрываючы гэтым правае крыло арміі Вялікага Княства Літоўскага. Камандзер, які камандаваў тэю часткаю крыжацкае арміі, якая змагалася із літоўскім войскам, Крыстаф Гэрсдорф, бачачы, што палкі Вітаўта пачалі заламвацца, памацніў свае шэрагі сьвежымі аддзеламі й павёў іх у атаку зь яшчэ большым імпэтам. Армія Вітаўта ня вытрымала гэткае атакі й пачала, пасьля зацятага гадзіннага змаганьня, сьпярша плянава й паволі адыходзіць назад, а тады — пакідаць поле бітвы, прасьледваная Крыжакамі. Тры Смаленскія палкі Вітаўта, пад камандаю Лінгвена Альгердавіча, прабіліся, адылі, праз калёну крыжацкіх перасьледвальнікаў і станулі пад загады Вітаўта. Рэшта Вітаўтавага войска, апрача рэзэрвы, што ня брала ўдзелу ў біцьве, была адагнаная Крыжакамі ў раён табару. Думаючы, што гэткае-ж палажэньне стварылася на ўсёй лініі фронту й што арміі Вітаўта й Ягайлы разьбітыя, Крыжакі, захапіўшы табар і шмат палонных, пачалі вяртацца назад. Тады вось Вітаўт і кінуў на іхнае войска свае рэзэрвы, якія зьнянацку заатакавалі Крыжакоў і блізу цалкам перабілі іх. Да рэзэрваў далучылася неўзабаве тая частка войска, што завярнула назад — і Вітаўт меў магчымасьць арганізаваць новую атаку ворага з фронту, высылаючы адначасна сваю лёгкую кавалерыю ў вабыход на левае крыло крыжацкага войска. Гэткі-ж манэўр пачала выконваць рэзэрва польскае арміі на правае крыжацкае крыло. Кінулі ў бой сваю рэзэрву й Крыжакі. Змаганьне ўзгарэлася ўзноў. Ягайла быў усьцяж на сваім назіральным пункце на левым крыле польскіх войскаў, уважліва сочачы манэўр сваіх аддзелаў на правае крыло крыжацкае арміі. Зьнянацку ад крыжацкае калёны аддзяліўся рыцар Леапольд фон Кекерыц і паймкнуў проста на караля. Ягайла даў шпораў каню й уступіў у бой з фон Кекерыцам. Невядома, чым скончылася-б гэтая сутычка, каб не каралеўскі сакратар Зьбігнеў Алясьніцкі, які ўдарыў крыжацкага рыцара з боку дзідаю гэтак моцна, што той, няжывы, зваліўся з каня. У вадказ на нечаканы напад фон Кекерыца на караля Ягайлу, польскі рыцар Дабеслаў, заўважыўшы крыжацкага містра, кінуўся на яго, мяркуючы гэтаксама ўдарыць з разгону дзідаю, але містр пасьпеў адбіць удар і Дабеслаў, бачучы гатовых да нападу на яго крыжацкіх рыцараў, завярнуў назад. Містр кінуўся яму ў здагон і раніў дзідаю Дабеславага каня. Гэткім чынам быў споўнены стары рыцарскі звычай скрыжаваньня зброі рыцарамі варожых бакоў з галоўнакамандуючымі арміяў.

Пасьля прыгаданае сутычкі, і Крыжакі й задзіночаныя арміі Літвы й Польшчы кінулі ў змаганьне свае апошнія рэзэрвы. Бітва была нязвычайна зацятая. Урэшце, зручным манэўрам, крыжацкае войска было разлучанае на дзьве часткі. Пад вёскаю Стэмбарк армія Вітаўта абкружыла адну частку Крыжакоў, а пад вёскаю Ладвігова — гэтае самае зрабілі войскі Ягайлы. На дапамогу коньніцы, тымчасам, была падцягненая пехата, як і літоўская, гэтак і польская, і началосявы біваньне Крыжакоў. У вабпружэньні, выкананым арміяй Вітаўта, быў забіты сам вялікі містр Ульрых фон Юнгенген і ўвесь ягоны штаб. Апрача гэтага, на полі бітвы палі 25 крыжацкіх комтураў ды прадстаўнікоў крыжацкага магнацтва. Выратаваўся толькі той, хто пасьпеў уцячы.

Перамога арміяў Вялікага Княства Літоўскага й Польшчы была поўная. Целы забітых крыжакоў былі абрабаваныя жаўнерамі-пераможнікамі зь лепшае зброі й вопраткі. Зусім выпадкам між забітымі крыжакамі было знойдзенае рыцарам Мшчуям і цела забітага вялікага крыжацкага містра Ульрыха фон Юнгенгэна. Сталася гэта так: Мшчуевы служка (гермак) Юрга паказаў яму знойдзеную на адным з забітых залатую аправу з рэліквіямі сьвятых, што заўсёды насіў на шыі вялікі містр. Мшчуй загадаў Юргу завесьці яго на месца, дзе ляжала цела, зь якога ён зьняў аправу. Пабачыўшы забітага, Мшчуй адразу пазнаў у ім вялікага крыжацкага містра Ульрыха фон Юнгенгэна й паведаміў аб гэтым сваё камандаваньне. Ягайла загадаў закруціць цела нябожчыка містра й целы ўсіх выдатнейшых крыжакоў у пасьцілкі й адаслаць у Мальборк дзеля належнага пахаваньня. Пасьля гэтага, Вітаўт і Ягайла паволі аб'ехалі ўсё поле бітвы, агледзелі горы трупоў і тысячы палонных, сагнаных у вадно месца. Назаўтрае, 16-га ліпеня, пасьля ўрачыстае імшы, Ягайла загадаў зрабіць перапіс усіх палонных, а тады — адпусьціць іх на волю, узяўшы зь іх слова гонару, што ў лістападзе 1411 году, у дзень сьв. Марціна, яны самі зьявяцца ў Кракаў, дзе іхны лёс, як палонных, і будзе вырашаны каралём Ягайлам. Прычынаю гэткага шляхотнага чыну Ягайлы — была немагчымасьць карміць і пільнаваць гэткую вялізарную колькасьць людзёў.

Пасьля пахаваньня забітых, Ягайла склікаў быў вайсковую раду дзеля абмяркаваньня палажэньня й пастановы, што рабіць далей. Рада пастанавіла працягваць ваенныя дзеяньні і йсьці на Мальборк. 17-га ліпеня 1410 году арміі Вялікага Княства Літоўскага й Польшчы пакінулі ваколіцы Грунвальну й накіраваліся ў Мальборк.

Далей будзе

Кніжная паліца

Wiktor Ostrowski. Spotlight on Byelorussia and Her Neighbours (Галоўнае пра Беларусь і ейных суседзяў). Лёндан, 1959, 92 бал. Выданьне Г. Астроўскага.

Кніжка — зборнік артыкулаў і матар'ялаў пра Беларусь. У ўступе аўтар кажа: «Гэтая кніжка выдаецца ані з камэрцыйных меркаваньняў, ані для навучаньня гісторыі. Мая адзіная мэта — даць матар'ял дасьледнікам і тым, што ня мелі нагоды пазнаёміцца зь Беларусяй, або мелі доступ толькі да аднабаковае літаратуры».

У зборнік увайшлі артыкулы:

В. Астроўскі: **«Расейскае» блытаньне ў вангельскай тэрміналёгіі — «Беларусь» і «беларасейцы»**; Дэйвід Мэрлін: **Прастор і жыхарства Беларусі**; мэмарыял ад БЦР у ЗН; **«Нявольніцкая праца й нацыянальная палітыка савецкае Расеі ў дачыненьні да Беларусі»**; Ст. Станкевіч: **Янка Купала** (з анг. «Беларускага Зборніка» № 3, 1956); **Акупацыя Беларусі нацыстоўскай Нямеччынай** (з запісаў Амэр. Кангрэсу, рапарт № 9, 1955); рэзалюцыя з Амэр. Кангрэсу **«За дыпляматычныя дачыненьні паміж ЗША ды Украінай і Беларусяй»**; М. Волачіч: **Лінія Курзона** (з анг. «Беларускага Зборніка» № 2, 1956); В. Астроўскі: **Польскі экспансіянізм пад прыкрыцьцём хрысьціянства**; В. Астроўскі: **«Усходняя Польшча»** (агляд кнігі) і іншыя артыкулы.

U паасобных артыкулах зборніка не абыйшлося бяз большых або меншых памылак, тым ня менш гэтае выданьне можа быць добрым дапаможнікам у азнаёмліваньні англамоўных чужынцоў зь беларускімі пытаньнямі ды служыць ці аднаму Беларусу крыніцай паглыбленьня ведаў у галіне найноўшае гісторыі Бацькаўшчыны.

Vera Rich. Outlines (Контуры). Зборнік вершаў. Лёндан, 1960, 53 бал. Выданьне друкара-аматара В. Астроўскага.

Сп-чна Вера Рыч — маладая Ангелька, здольная паэтэса й прыяцелька Беларусаў. Ейныя вершы публікаваліся ўжо ў «Бацькаўшчыне» й «Беларускай Моладзі». Вера Рыч ведае колькі славянскіх моваў (а сярод іх і беларускую) ды перакладае зь іх, а таксама піша сама. У яе ёсьць колькі прыгожых вершаў на беларускія тэмы, зь якіх два зьмешчаны ў зборніку. Апрача гэтага, сюды ўвайшоў пераклад «Песьні званоў» ... паэмы «Сымон Музыка».

Вершы Веры Рыч адзначаюцца асабліва тонкім успрыймом прыроды й далікатнай канструкцыяй вобразаў.

Міхась Кавыль. Першая рана. Зборнік вершаў. Манчэстэр, 1960, 42 бал. Выдавецтва Беларускага Вызвольнага Руху.

У зборнік увайшлі вершы, напісаныя паміж 1955 а 1959 гадамі. Назоў зборніка ўзяты ад назову паэмы «Першая рана», якою закончаная кніжыца. Паэма — успамін із студэнцкіх часоў у Менску, што былі трагічна перарваныя. Паэтаву жыцьцёвую сьцежку, што пачынала была зыходзіцца із сьцежкай Ніны, перарэзалі нечакана-неспадзявана:

...І прыйшлі яны ў шынэлях
з ГПУ каты прыйшлі.
Мроі лопнулі, як струны,
меч каральны шчасьце расьцяў.
Першы ў жыцьці пацалунак,
першая рана жыцьця...

Гэтак канчаецца паэма. Увесь зборнік прасякаюць нябачныя ніці, што вяжуць паэму з родным краем, які, быццам гэны першы пацалунак, таксама пакінуў па сабе глыбокую рану:

Я душу нявыгойна параніў
Аб тваю, Беларусь, прыгажосьць...

ГАДАВІКІ «БАЦЬКАЎШЧЫНЫ»

З Адміністрацыі «Бацькаўшчыны» можна выпісваць поўныя гадавікі «Бацькаўшчыны» (ня пераплеценыя) за наступныя гады:

1953, 1954, 1955, 1956, 1957 і 1958.

Цана аднаго гадавіка разам зь перасылкай 5 амэрыканскіх даляраў або іхная раўнавартасьць у мясцовай валюце.

Дзеля таго, што ўспомненых камплетаў Рэдакцыя мае вельмі абмежаваную колькасьць, жадаючым іх атрымаць радзім сьпяшацца з выпіскай.

Інстытут для вывучэньня СССР і Беларусы

(Заканчэньне з 3-яй бачыны)

Belorusian Literature (1917-1957)", 1958 г., б. 204; 10. Ul. Hlybinny: „Vierzig Jahre Wiessruthenischer Kultur unter den Sowjets", 1959 г., б. 145.

Апрача спэцыяльна беларускіх выданьняў, артыкулы й працы на беларускія тэмы зьмяшчаліся і ў вагульнаінстытуцкіх выданьнях у розных мовах, як, прыкладам, у навуковым зборніку ў нямецкай мове „Sowjetstudien" і інш.

Вялікае значаньне ў Інстытуце мае ягоная бібліятэка, якая ў васноўным камплектуецца савецкімі выданьнямі й зьяўляецца найбагацейшым кнігазборам савецкіх публікацыяў у цэлай Заходняй Эўропе (сяньня бібліятэка Інстытуту налічвае каля 40 000 тамоў). Бібліятэка сыстэматычна набывае й усе важнейшыя беларускія савецкія выданьні й пэрыёдыкі й таксама зьяўляецца найпаважнейшым у Эўропе кнігазборам беларускіх савецкіх выданьняў і выданьняў у расейскай мове аб Беларусі.

Апрача вылучна беларускай, нашыя навукоўцы прыймаюць актыўны ўдзел і ў вагульнаінстытуцкай навуковай дзейнасьці, а так-жа ў кіраўнічых ворганах Інстытуту ўдзельная вага Беларусаў вельмі паважная. На чале Інстытуту з выбараў агульнай асамблеі стаіць Навуковая Рада, заданьнем якой зьяўляецца плянаваньне й кіраваньне ўсей навуковай дзейнасьцяй Інстытуту, а таксама Дырэкцыя, якая зьяўляецца вярхоўным адміністрацыйным ворганам Інстытуту. Вось-жа на чале Навуковай Рады ўжо два гады стаіць Беларус, як ейны старшыня, ён-жа адначасна зьяўляецца ўжо чатыры гады падрад старшынём Выдавецкай Калегіі, якая кіруе агульнай выдавецкай дзейнасьцяй, кваліфікуе й зацьвярджае да друку ўсе выдаваныя Інстытутам працы. Апрача рэдакцыі беларускіх выданьняў, Беларусы зьяўляюцца адказнымі рэдактарамі такіх агульнаінстытуцкіх навуковых пэрыёдыкаў, як зборнік у ангельскай мове для Паўдзённа-Ўсходняй Азіі „Studies on the Soviet Union", зборнік у гішпанскай мове для Лацінскай Амэрыкі „Estudios sobre la Union Sovietica" і тыднёвы «Аналіз бягучых падзеяў у СССР» у ангельскай і расейскай мове, які зьяўляецца добрым дапаможнікам для заходняе прэсы й студэнтаў заходніх унівэрсытэтаў, якія вывучаюць савецкія праблемы.

Усіх беларускіх навуковых супрацоўнікаў у штаце Інстытуту налічваецца пяць чалавек, а трох зь іх працуе ў Навукова-Дасьледавальным Аддзеле Інстытуту й сыстэматычна распрацоўваюць гэткія праблемы, як сельская гаспадарка СССР, гісторыя СССР і палажэньне рэлігіі ў СССР.

Кажнага году Інстытут сыстэматычна склікае навуковыя канфэрэнцыі з удзелам як эміграцкіх, гэтак і заходніх вучоных. У гэтых канфэрэнцыях звычайна даволі актыўны ўдзел прымаюць і Беларусы. Беларускімі навукоўцамі на канфэрэнцыях Інстытуту ў розныя гады былі дагэтуль прачытаныя чатыры даклады й чатыры судаклады.

Беларуская навукова-выдавецкая прадукцыя Інстытуту, — трэба ляяльна прызнацца, — незаўсёды роўная з гледзішча на ейную навуковую ўзроўню. Бываюць працы высокай навуковай вартасьці, бываюць сярэдняй, а часамі пападаюцца й слабейшыя, як гэта бывае й сярод усіх іншых інстытуцкіх публікацыяў. Тым ня меней, беларускія выданьні ў васнаўным ацэньваюцца, як самымі працаўнікамі Інстытуту, гэтак і многімі заходнімі вучонымі, як адныя зь лепшых спасярод іншых нацыянальных выданьняў. Дык зусім неўпапад была некампэтэнтная ацэна беларускіх навуковых выданьняў Інстытуту, як слабых, выказаная некаторымі на першым адкрытым паседжаньні сёлетняй сэсіі Рады БНР у Нью Ёрку 22-га травеня, ацэна з наўмыснай тэндэнцыяй паменшаньня ўдзельнай вагі Беларусаў у Інстытуце.

Тымчасам пры помачы Інстытуту Вывучэньня СССР за гэты кароткі час удалося зрэалізаваць тое, чаго не змаглі, нажаль, зь незалежных ад іх прычынаў (адсутнасьць матарыяльных сродкаў), дасягнуць чыста беларускія навуковыя ўстановы на эміграцыі: Крывіцкае (Беларускае) Навуковае Таварыства Пранціша Скарыны і Беларускі Інстытут Навукі й Мастацтва, а іменна:

1. У Інстытуце ўдалося наладзіць сыстэматычнае навуковае вывучэньне Беларусі й тым самым, хоць у сьціплых і абмежаваных разьмерах, стварыць моцны асяродак сталае беларускае навуковае дзейнасьці на эміграцыі.

2. Дзякуючы беларускім выданьням Інстытуту ў ангельскай і іншых мовах Захаду была створаная магчымасьць сыстэматычнага навуковага інфармаваньня аб Беларусі навуковых колаў вольнага сьвету.

Вось гэтымі двума крытэрыямі й вымяраецца галоўнае значаньне Інстытуту Вывучэньня СССР для разьвіцьця беларускай навуковай дзейнасьці ў вольным сьвеце.

У чэрвені 1960 г.

Ст. Станкевіч

Зь беларускага жыцьця

У Канадзе

СП. ПРЭЗЫДЭНТ М. АБРАМЧЫК У КАНАДЗЕ

У сувязі з IX-ай Сэсіяй Рады БНР і падрыхтовай да яе, сп. Прэзыдэнт Рады БНР, інж. М. Абрамчык, выкарыстоўвае свой пабыт на Паўночна-Амэрыканскім кантынэнце, наведваючы большыя асяродкі згрупаваньня Беларусаў ЗША й Канады, праводзячы на мяйсцох справаздачныя даклады зь дзейнасьці Рады БНР, як і паседжаньні Сэктараў Рады. Беларусы Таронта у гэтым годзе мелі нагоду вітаць у сябе сп. Прэзыдэнта ў чацьвер 26-га травеня. У сыботу 28-га тварэня сп. Прэзыдэнт прачытаў абшырны й вычарпальны даклад аб міжнароднай сытуацыі й высьвятліў у якім стане знайходзіцца беларускі вызвольны рух у сьвятле вялікіх тэхнічных зрухаў нашага атамнага веку й канфэрэнцыяў на «вяршынях». Днём пазьней адбылося паседжаньне Канадыйскага Сэктару Рады БНР, на якім сп. Прэзыдэнт падробна паінфармаваў прысутных радных аб дзейнасьці Ўраду й Лігі Вызваленьня Народаў СССР (Парыскага Блёку) і т. п. На гэтым паседжаньні былі прынятыя ў шэрагі радных 3 новыя сябры. У гэты-ж самы дзень Беларусы Лёндану віталі сп. Прэзыдэнта ўвечары ў сябе. Сп. Прэзыдэнт разьвітаўся з гасьцінным Таронтам у кірунку Кліўленду ў чацьвер 2-га чэрвеня, абяцаючы пры першай лепшай нагодзе наведаць нас зноў, перад гэтым нагаварыўшы прывітальныя словы на магнэтафонную стужку, якія надаваліся праз «Песьню Беларусі» ў нядзелю 5-га чэрвеня.

ПЕРШЫХ ДВАЦЦАЦЬ ПЯЦЬ

Беларуская Радыёвая Праграма «Песьня Беларусі» надала ў нядзелю 12-га чэрвеня сваю 25-ую паўгадзінную аўдыцыю з радыястанцыі СіЭйчДаблюОў у Оквіл каля Таронта, і гэтым адзначыла свой невялічкі юбілей. Рэгулярныя беларускія перадачы ў Канадзе былі зарганізаваныя сп. Антонам Маркевічам, і надаваліся па поўгадзіны кажнае нядзелі, ад 7-ай увечары, ад 27-га сьнежня 1959 году.

Перадачы гэтыя трэба заўдзячваць ахвярнасьці шматлікіх мясцовых Беларусаў як з боку ЗБК, так і з боку БНА, як і абедзьвюх беларускіх парахвіяў, а таксама дапамогай у пошуках апякуноў з гандлёвымі абвесткамі, што ў выніку дапамагло сабраць неабходную да пакрыцьця расходаў суму ў 820 дал.

З важнейшых перадачаў варта тут адзначыць: Сакавіковую частку, што ўлажыў опэрны сьпявак Сяргей Шульга; Вялікодную, з казаньнем а. прат. Міхаіла; дзіцячыя часткі, выступ Прэзыдэнта М. Абрамчыка, гутарка аб М. Багдановічу А. Грыцука й іншыя, ды шматлікія выконваньні беларускіх сьпеваў нашымі прыцелямі ўкраінскага паходжаньня (ня толькі тут, але ўсюды, дзе толькі можна) Сяргеем Шульгом і сп-вам Іраідай і Пётрам Чэрнякамі. Нашая праграма вельмі ўдзячная таксама й Беларусам Лёндану за праведзеную двойчы зборку грошай (В. Іваноўскі) ды Беларусам Садбураў (С. Дзюхко). У сувязі зь летнім пэрыядам ды іншымі цяжкасьцямі беларускія радыяперадачы спыненыя да 11-га верасьня, і ў міжчасе будуць праведзеныя інтэнсыўныя пошукі апякуноў, як і шматлікія імпрэзы, як: пікнікі, забавы, вялікая лятарэя ды пару меншых, зборкі і інш., каб пасьля з новым уздымам, добра падрыхтаваўшыся (усе павінны браць удзел!), павесьці іх пасьпяхова далей.

ВЯЛІКІ БАЛЬ «ПЕСЬНІ БЕЛАРУСІ»

З мэтаю дабыцьця грашовых сродкаў на беларускія радыяпраграмы, у сыботу 7-га травеня у залі БР-ГЦ у Таронта ладзіўся баль «Песьні Беларусі», які прайшоў вельмі ўдала, дзякуючы падтрымцы ўсіх мясцовых Беларусаў, асабліва моладзі, і прынёс 110 дал. прыбытку. Пры ўступе кажная 5-ая жанчына атрымала ў дарунак шакаляду, а кажны дзесяты мужчына — пачок папяросаў. У часе балю былі разыграныя на ўступныя білеты для жанчын пара найлёнавых панчох, для мужчын — апарат да галеньня, затым была разыграная лятарэя з шматлікімі выйграшамі. На восень, на 1-га кастрычніка, плянуецца чарговы баль «Песьні Беларусі» з розыграшам вялікай лятарэі й малой, конкурсам нацыянальнай вопраткі й выбарам «Міс Белораш'я«, прэміямі за найлепшыя выкананьні танцаў, і іншымі неспадзеўкамі. Будзем толькі адно прасіць і спадзявацца, што ўсе масава адгукнуцца й падтрымаюць!

БЕЛАРУСКІЯ ЗАБАВЫ

Згуртаваньне Беларусаў Канады у сваёй залі БР-ГЦ на 524 Сэнт Клярэнс у Таронта закончыла сэзон беларускіх забаваў у сыботу 25-га чэрвеня, якія праходзілі ў досыць мілай сяброўскай атмасфэры й прыносілі даход на аплату гіпатэкі нованабытага будынку. Наагул па Вялікадню адбылося такіх шчэ 2 іншыя забавы, гэта: 23-га красавіка й 21-га травеня. У пятніцу 20-га травеня ладзілася забава Царкоўным Камітэтам парахвіі Сьв. Эўфрасіньні Полацкае.

РАСПАЧАТЫ СЭЗОН БЕЛАРУСКІХ МАЁВАК (ПІКНІКАЎ)

Сёлетні сэзон беларускіх маёвак пачаўся параўнальна позна, з прычыны зацяжных дажджоў і сьцюдзенаватага надвор'я, але ўсё-ж у нядзелю 19-га чэрвеня, на ўжо ўсім ведамай фарме сп-ва Высоцкіх, зьехаліся шматлікія маёўшчыкі з сваімі сем'ямі, каб пад акардыён весела правесьці вольны час, набіраючы паўнінёю усіх лёгкіх сьвежы подых ветру з запахам арамату квітнеючай ваколіцы.

У будучыні прадугледжана, як і папярэднія гады, ладзіць падобныя пікнікі што другое нядзелі.

ВЕЧАР БЕЛАРУСКАЙ ПЕСЬНІ Ў «КОЗАБЕ»

Украінскі літаратурна-мастацкі клюб «Козуб» у Таронта, у рамках сваіх культурна-асьветных дакладаў на розныя абшырныя тэмы кажнае пятніцы, зладзіў Вечар Беларускае Песьні ў пятніцу 13-га травеня ў залі ІВКА. У сваім кароткім, але вельмі цікавым, аглядзе строю мелядычнасьці, стылю і г. д. сп. А. Грыцук зацікавіў уважліва слухаючаю аўдыторыю, на заканчэньне чаго нашыя прыяцелі С. Шульга, І. і. П. Чэрнякі наглядна дапоўнілі даклад выкананьнем шматлікіх прыгожых беларускіх песьняў, прыймаючы буру воплескаў.

Варта зазначыць, што добра было-б, каб такія абмены рабіліся часьцей, ды таксама, каб з боку Беларусаў было больш наведвальнікаў на падобных дакладах.

БЕЛАРУСКІЯ ПЕСЬНІ Й МУЗЫКА НА СіЭфАрБі

Ведамая моцная таронцкая радыястанцыя СіЭфАрБі надае ад панядзелка да пятніцы канцэрты музыкі й песьняў розных народнасьцяў пад назовам «Кантынэнталь Консэрт» а гадз. 8.30 вечарамі (хваля 1010), і ад серады 8-га чэрвеня час ад часу можна пачуць і беларускія прыгожыя мэлёдыі, з выдатнымі паясьненьнямі да іх, і наагул пра Беларусь, з падараваных беларускай радыёвай праграмай «Песьня Беларусі» кружэлак. Просіцца усіх слухаць і паведамляць іншых.

КУПАЛЬСКАЯ МАЁЎКА ЛЁНДАНСКІХ БЕЛАРУСАЎ

Лёнданскі аддзел ЗБК зладзіў сёлета першы Купальскі пікнік (маёўку) у сыботу 25-га й нядзелю 26-га чэрвеня на тутэйшай фарме сп. Л. Крыўца ў Дэльгі за Гамільтонам, дзе ў першы дзень увечары ўсё жвава й радасна правялі увесь вечар пры вялікім купальскім вогнішчы сярод маляўнічай прыроды, а наступнага дня працягвалі маёўку далей пад уражаньнем купальскага настрою.

Таронтавец

✳

13-ты ЗЬЕЗД АБРФ

12-га чэрвеня сёлета ў Парыжы адбыўся 13-ы Зьезд Аб'еднаньня Беларускіх Работнікаў у Францыі.

Прысутныя сябры АБРФ, праслухаўшы справаздачы свайго старшыні ды Рэвізыйнай камісіі, аднагалосна ўхвалілі абсолюторыюм з падзякаю адыходзячай Галоўнай Управе.

На асаблівую пахвалу ў працы Галоўнае Ўправы АБРФ за справаздачны пэрыяд заслугоўвае навязаньне кантактаў зь іншанацыянальнымі ды міжнароднымі арганізацыямі, гэтаксама, як і ладжаньне агульнанацыянальных беларускіх сьвятаў.

На Зьезьдзе была выбрана дэлегацыя ў складзе трох сяброў на гадавы Кангрэс F.I.T.C.R.E., які мае адбыцца 25-га й 26-га чэрвеня ў Парыжы, ды былі прадыскутаваныя розныя пытаньні, якія датычаць нутраных справаў АБРФ ды пляну будучае працы.

На заканчэньне Зьезду прысутныя пажадалі нававыбранай Галоўнай Управе памыснай працы ды больш цеснай асабістай лучнасьці зь сябрамі АБРФ.

А. К.

НІВОДНАЯ НАЦЫЯНАЛЬНАЯ, ТАВАРЫСКАЯ Й СЯМЕЙНАЯ ЎРАЧЫСТАСЬЦЬ НЕ ПАВІННА АДБЫЦЦА БЯЗ ЗБОРУ СЯРОД ПРЫСУТНЫХ АХВЯРАЎ НА ВЫДАВЕЦКІ ФОНД «БАЦЬКАЎШЧЫНЫ»!

14-ы Зьезд ЗБВБ

14-ы Агульны Зьезд сяброў і прадстаўнікоў аддзелаў Згуртаваньня Беларусаў у Вялікабрытаніі адбыўся 5-га чэрвеня сёлета ў Беларускім Доме ў Лёндане. Адкрыў зьезд і прывітаў прысутных старшыня ўступаючай Галоўнай Управы сп. А. Шацько.

Працу сваю Зьезд распачаў супольным адсьпяваньнем малітвы «Цару Нябесны».

Тут-жа на зьезьдзе была выбраная Мандатная Камісія, якая пасьля праверкі мандатаў сьцьвердзіла зьезд важным.

У Прэзыдыюм зьезду былі выбраныя: сп. сп. Я. Міхалюк — старшыня, П. Паўлоўскі й П. Асіповіч — сакратары.

Агульную справаздачу зь дзейнасьці Галоўнае Ўправы здаў старшыня сп. А. Шацько, а касавую справаздачу — скарбнік сп. П. Навара. Справаздачы зь дзейнасьці аддзелаў ЗБВБ былі здадзены іхнымі старшынямі.

З усіх справаздачаў і дыскусіяў над імі выявіліся, што ЗБВБ стаіць на здаровай матар'яльнай базе й праводзіць карысную працу для дабра агульнай Беларускай справы. Зьезд адабрыў працу Ўступаючай Галоўнай Управы, прызнаючы ёй абсалюторыюм з падзякай.

Галоўная Ўправа на наступную кадэнцыю была выбрана ў наступным складзе: сп. сп. У. Бутрымовіч — старшыня, а. А. Надсон — заступнік старшыні, П. Навара — сакратар, П. Асіповіч — скарбнік, А. Шацько — сябра, Т. Скапец — сябра.

Зьезд таксама выбраў а. д-ра Ч. Сіповіча прадстаўніком ад ЗБВБ у Каардынацыйны Камітэт Чужынецкіх Дапамаговых Арганізацыяў.

Наглядная Рада была выбрана ў наступным складзе: а. д-р Л. Гарошка, сп. У. Гінько й сп. Лашук.

Нававыбраны старшыня — сп. У. Бутрымовіч — падзякаваў прысутным за давер і заявіў, што Галоўная Ўправа зробіць усё ў яе магчымасьцях, каб вывязацца з ускладзеных на яе абавязкаў. Ён заклікаў усё беларускае грамадзтва ў Ангельшчыне шчыльна згуртавацца вакол ЗБВБ і не шкадаваць сваіх сіл і здольнасьцяў для дабра агульнае беларускае справы.

Сп. Міхалюк падзякаваў прысутным за праробленую працу на зьезьдзе й выказаў надзею, што ЗБВБ будзе й надалей памысна разьвівацца.

Зьезд закончыў сваю працу адсьпяваньнем Беларускага Нацыянальнага Гімну «Мы выйдзем шчыльнымі радамі».

✱

Нававыбраная Галоўная Ўправа адбыла сваё першае паседжаньне 17-га чэрвеня. Яна пераняла функцыі ад уступіўшай Галоўнай Управы згодна з назначэньнем на 14-ым Агульным Зьезьдзе ЗБВБ. На паседжаньні быў апрацаваны й прадыскутаваны плян працы на першы квартал кадэнцыі.

(Паводля Камунікату ЗБВБ № 2/60)

НАШЫЯ ПРАДСТАЎНІЦТВЫ

АНГЕЛЬШЧЫНА:
Mr. Aleksander Laszuk, 97 Moore Park Rd., London, S. W. 6.

АЎСТРАЛІЯ:
Mr. A. Vasilenia, 39 Edwin St., Croydon, N. S. W.
Mr. A. Maroz, 109 Morrison Rd., Midland Junction, W. A.
Mr. M. Nikan, 14 Steel St., Spotswood—Melbourne, Vic.
Mr. W. Akavity, 80 Tapley Hill Rd., Royal Park, S. A.

БРАЗЫЛІЯ:
Mr. C. Cimafiejčyk, Prasa 76, Tiridentes, Curitiba — Parana.

ЗАДЗІНОЧАНЫЯ ШТАТЫ:
Mrs. L. Bielenis, 2042 W. St. Paul Ave., Chicago 47, Ill.
Mr. B. Danilovich, 303 Howard St., New Brunswick, N. J.
Mr. Ul. Duniec, 814 Brayton Ave., Cleveland 13, Ohio.

КАНАДА:
Mr. K. Akula, 57 Riverdale Ave., Toronto, Ont.

ФРАНЦЫЯ:
Union des Travailleurs Biélorussiens en France, 26, rue de Montholon, Paris 9.
Mr. W. Kasztelan, 33 rue Kleber, Mouvaux (Nord).

БАЦЬКАЎШЧЫНА

Беларускі тыднёвік палітыкі, культуры і грамадзкага жыцьця.
Выдавец: Уладзімер Бортнік
РЭДАГУЕ КАЛЕГІЯ

Артыкулы, падпісаныя прозьвішчам або ініцыяламі аўтара, не заўсёды выражаюць пагляды Рэдакцыі. Незамоўленыя рукапісы назад не зварочваюцца. Рэдакцыя адказвае на лісты толькі пасьля далучэньня паштовае маркі або міжнароднага паштовага купону.